

פרשת דברים

הקדמה בספר 'משנה תורה'

אללה נקדרים אשר דבר משה אל כל ישראל בעֶבֶר הַיָּהוֹן בְּמִדְבָּר
בעֶרֶב מול סוף בין פָּאָרָן וּבֵין תְּפִלָּה וּלְבָנָן וּבְאֶרֶת וּדְרֵי זָהָב (א', א')

ספר דברים, נקרא כידע, בשם: 'משנה תורה'. שלשים ושבעה ימים לפני
פטירתו, מזכיר משה רבינו לכל ישראל את כל המאורעות ההיסטריים שאירעו
מאז יציאת מצרים, ואת המוסר אשר עליהם למדוד מאותם מאורעות.

כמו כן, חזר משה רבינו לפני בני ישראל על פרטי הדינים של כל תרי"ג
המצוות שנתקבלו בסיני, והוא אף מוסיף פרטיהם חדשים שלא נמסרו עדין או
שלא התרשו במלואם.

את כל זאת, כולל משה רבינו בנאות ארוך - המתפרש למעשה על כל ספר
דברים, והוא אשר נקרא כאמור: 'משנה תורה'. שם זה, 'משנה תורה' - מרמז לנו
על שתי הנקודות החשובות אשר משמשות כמטרה לאותה חזורה מקיפה: ראשית
- המטרה הינה 'שינוי' - מלשון חזרה, ואילו השניה - 'משנה' - מלשון לימוד,
כלומר: השגת עمقות נוספת.

למעשה, אנו יודעים כי אין מילה מיותרת בתורה הקדושה. הקב"ה לא כתב
בתורתו אפילו לא אחת שאינה נחוצה, וכמוון שספר שלם לא נכתב לחינם.
כל הלכה, כל מעשה וכל פרט שהוזכרו בספר 'משנה תורה' - נועד ב כדי למדנו
דבר חדש, אשר יש בו תועלת ונחיצות עבורנו.

כך לדוגמה מוצאים אנו שנאמר בפסוק (דברים י"ד, כ"א) הדין של: "לא תבשל
גיד בחלב amo", כאשר זו למעשה הפעם השלישייה בה הוא מוזכר. במבט שטחי,
הינו עלולים לסביר כי מדובר כאן בחזרה מיותרת אשר מטרתה אינה אלא 'שינוי'
 בלבד. אולם עיון בדברי רבותינו בגדרא (קידושין דף נ"ז, ע"ב) מלמד כי כל אזכור
 נוסף של הדין מוסיף פרט מסוים אשר תורם את תרומתו להבנת המזווה באופן
 מדויק ומדויק.

כמו כן מוצאים אנו בפרשת דברים, הפותחת את ספר 'משנה תורה' - תיאור
למעשה המרגלים אשר הוזכר למעשה כבר בפרשת שלח, אולם יש בו משום
תוספת נוספת משמעותית המaira את המאורעות באור שונה לחולטיין.

שכן עיון שטחי בפרשת שלח - עלול לעורר את הרושם כי הציווי אודות שילוח המרגלים הינו פרי יזמותו של הקב"ה. מעורבותו של משה אמן רמזזה במילה אחת - "שלח לך אנשים" (במדבר י"ג, ב'), אולם למעורבותם של בני ישראל עצם בהחלטה - אין כל רמז.

לעומת זאת, כאן, בספר דברים - מוצאים אנו לפתח גילוי חדש. משה רבינו מזכיר לבני ישראל וمتאר את המאורעות כך (א', כ"ב): "וַתִּקְרֹבְּנָא אֲלֵיכֶם וְתֹאמְרוּ נְשָׁלָחָה אֱנֹשִׁים לְפָנֶינוּ וַיַּחֲפֹרְנוּ לְנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיַּשְׁבִּבוּ אֲתֻנוּ דָבָר אֲשֶׁר נָעַלה בָּה וְאֶת הָעָדִים אֲשֶׁר נָבָא אֲלֵיכֶם, וַיְיַטְבֵּן בְּעֵינֵי הַדָּבָר וְאַקְחֵ מְכַמֵּן שְׁנָים עֶשֶׂר אֱנֹשִׁים אֲישׁ אֶחָד לְשֵׁבֶט".

כלומר, בעת מתברר שלמעשה שילוח המרגלים היה יזמה אישית של בני ישראל, אשר משה רבינו אמן נעה לה - אך לא מיזמותו. בעת, אנו רואים את המאורעות מזווית שונה לחלוטין, והמסקנות העולות מהם כמו המסרים המשמעותיים אשר מחויבים אנו להפיק - מקבלים פנים חדשות למגררי!

הרי לנו, כי חומש דברים, ספר 'משנה תורה' - לא נועד רק לשם חזקה ושינוי, אלא גם לשם הוראה ומשנה. הוא נועד ללמוד אותנו, להבהיר נקודות הטעונות בירור, לחדר פרטים אשר לא נתחרדו די הצורך בעבר, ולהעמיד הן את העובדות והן את ההלכה - על תכליות דיוון והיקפן.

אללא שכאן, מטעורת לכוארה קושיה עצומה: כלום לא יותר פשוט היה לכתוב את הפרטים הללו כולם כבר מלכתחילה, ולחסוך את הצורך בחזרה הלכואה 'מיותרת' זו? האם לא היה נכון ומתאים הרבה יותר לרכז את המידע הנוגע לכל מצוה או לכל מאורע - במקום אחד ויחיד, במקום לפזר את הפרטים על פני כמה וכמה מוקדים?

אכן למעשה, אם נתבונן, נמצא כי התミחה זו אינה מאפיינית רק את ספר 'משנה תורה'. גם בתורה שבעל-פה, בגמרה ובמשנה - אנו מוצאים כי הלוות הנוגעות לנושא מסוים מפוזרות על פני מסכתות שונות, בחלוקתם השונים של הש"ס.

ושוב, עולה התמייה: מדוע לא מרכזות כל הלוות הנוגעות לנושא מסוים - במקום מרכזי אחד ויחיד? לשם מה דורשים ומצפים מהלומד כי יחולש על מלא

תקבנ

רוחבה של הירעה - בכדי לאסוף את הנתונים החדשניים לו לשם הסקת מסקנה הלכתית כזו או אחרת?

אכן לאmittו של דבר, נראה שהתשובה פשוטה. הקב"ה מבקש ללמד אותנו, הן בתורה שבכתב והן בתורה שבבעל-פה, כי התורה כולה - הינה מקשה אחת, יחידה שלמה בלתי נתנת לחלוקת. כל התורה כולה, כל חמשת חומשי התורה, כל ששת סדרי המשנה, כל דברי התנאים והאמוראים - כולם מהווים מאורג אחד שלם, אשר כל נימה ונימה ממנו אינה יכולה להתקיים בפני עצמה, אלא רק כחלק מהמכלול השלם!

ואמנם, בדומה לכך, יכולים אנו לעמוד על הרעיון של אחידות התורה ושלמותה - מכך שהتورה נדרשת ב'קל-וחומר' או 'ב'אייה-שווה', כאשר שתי המידות הללו מאפשרות לנו למעשה להקים מונשא לנושא, מתחום לתחום, אפילו כאשר אין קשר ישיר בין שני התחומיים. ושוב, המסר העומד מאחורי הדברים הינו, כי התורה מהויה מקשה אחת, באשר כל פרט מתוכה חולק את משמעותו רחבות-ההיקף עם פרטים רבים אחרים, בהם כאלו אשר במבט שטחי אינם נראים קשורים אליו כלל ועיקר.

מעתה, אם נרצה נוכל לומר, כי הלימוד החשוב ביותר שלמד אותנו ספר דברים, ספר 'משנה-תורה' - הינו אודות נקודה זו של אחידות התורה ושלמותה. התורה בכתב דוקא בצורה זו, כדי להבהיר לנו כי היא אינה ברת-חלוקת, וכי יכולה כאחד מהויה את השלים המוחלט אותה אנו נדרשים להשיג!

ומכאן תשובה לכל אותן 'יברליים' או 'רפוריים', המבקשים לקבל חלקים מסוימים מהتورה - מבלתי קיבל את כל תרי"ג מצוותיה. לגישה מעין זו - אין כל מקום ביהדות, שכןalan זה עתה ברונו כי לא תacen כל חלוקה שהיא בתורה הקדושה, הארוכה כולה כמקשה אחת, יחידה שלמה ומושלמת!

ואגב, הרעיון האמור המדגיש את שלמות התורה ואת הייתה יחידה אחת בלתי ניתנת לחלוקת - עמד מאחורי התרחשויות ההיסטוריות מעיריות לפני מאות שנים.

היה זה כאשר רビינו הרמב"ם - השלים את חיבורו הנודע: "היד החזקה". למעשה, מטרתו של הרמב"ם הייתה להקל על הלומד, כדי שיוכל למצוא את מסקנת ההלכה ערוכה לפניו - מבלתי להתייגע ולהתפרש על פני סוגיות רבות בכל רחבי הארץ.

אלא שכאן, התעוררת התנגדות חריפה לחיבור, מצדם של גדויל הדור אשר חששו כי למרות הכוונה הטובה - עלול הספר לגרום למיעוט לימוד התלמוד בכללתו, בהיותו מעין 'קיצור דרך' המאפשר להעתלם משלימות התורה - תוך התמקדות בمسקנות הסופיות ובהלכה למעשה...

אכן זה המקום לציין, כי בסופו של דבר, אפילו ריבינו יונה, שהיה מראשי המתנגדים לחייבו של הרמב"ס - חזר בו, וננד מקומות למקומות כדי ללמד סגנoria על הנשך הגדול. הוא רצה גם לעלות לאرض ישואל לקברו של הרמב"ס בכדי לבקש ממנו מהילה, אלא שלא אסתה'יעא מילתא, באשר הוא נפטר בטרם עלה בידו להוציא את תכניתו אל הפועל.

תלמוד תורהך באהבה

אם מבקשים אנו לרדת לעומקם של דברים, דומה כי נוכל לנסה זאת כך: הוא אמנים כל מצוה מצוות התורה הינה עצמאית במבנה החיצוני והחומירי שלה, אולם ביסודה - עומד שורש רוחני, שהוא המשותף לכל המצוות כולם, לכל התורה כולה, ואשר על כן לא ניתן לחלק ולהפריד כל מצוה משאר המצוות השותפות לה בפן הרוחני שלهن.

על יסוד זה - יכולים אנו לעמוד אף מתחוץ התבוננות بما שאנו אומרים מדי יום בברכת 'אהבה רבה': "ותן לבנו להבין ולהשכיל, לשמעו למדוד וללמוד, לשומר ולעשות ולקיים, את כל דברי תלמוד תורהך באהבה".

שכן לכוארה, אם נתבונן, נמצא כי סדר המילים קצת מוזר: בתחילת אנו מבקשים כי יתן הקב"ה לבינו 'להבין ולהשכיל' - את דברי תורהך, ולא זו בלבד אלא אף 'לשמעו למדוד וללמוד' - כללומר: למדוד אותה בעצמו וללמודה לאחרים. לאחר מכן, אחרי שכבר למדנו את התורה - אנו מבקשים כי תנתן לנו גם הזכות לקיימה: 'לשמר' - שלא לעבור על מצוות 'לא תעשה', 'יזלעשות' - את מצוות העשה, ואף 'לקיים' - את כל מה שלמדנו ולהוציאו אל הפועל.

מעתה, לכוארה לא יותר אלא להבהיר לפני מה אמרים הדברים, ולסייעים: "את כל דברי תורהך"! אולם למעשה, אנו מוצאים תוספת של מילה אחת המשנה את המשמעות באופן ניכר, שהרי אנו אומרים: "להבין ולהשכיל וכו', לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורהך"! ולכוארה, מה עניינו של 'התלמוד' כאן? הלא

תקבכה

כבר הזכרנו הן את לימוד התורה - והן את קיומ המצוות! מדוע איפואו צריכים אנו לשוב ולהdagש כי מבקשים אנו ל"תלמוד" תורהך באבהה?

ונראה לומר, שלאמתו של דבר - לכל מצוה וממצוותיה של התורה הקדושה - ישנן שתי תכליות מקבילות: ראשית - אנו מחויבים לקיים את המעשים עליהם ציוותה אותנו התורה, ולהמנע מהמעשים מהם היא זהירה אותנו. אולם לצד זאת - אנו צריכים לדעת כי לכל מצוה או עבירה חיללה - ישנה השפעה רוחנית על נפשנו, על אופינו ועל מידותינו, ואנו מחויבים לדרכש את ההשפעה הרוחנית זו - באמצעות קיומ המצוות, ולהשמר מפני השפעה שלילית - על ידי המנעוט מעבירות חיללה!

כשם שבאדם ישנים שני חלקים: גוף - ונשמה, כך גם בכל אחת מהמצות ישן איפוא את אותם שני חלקים: ישנו הצד ה'חומר' של המצוה - כלומר: האופן בו היא באה לידי ביטוי מעשי בעולם החומר, ובמקביל - ישנו גם הצד הרוחני - שהוא שורש המצוה והשפעתה על נשמת האדם, השפעה אשר איןנו יכולים להכיר בה באמצעות הכלים הגשמיים שבידנו, אולם אנו יודעים וambilנים כי היא קיימת ונמצאת בקרבו של כל אדם, כאשר היא מושפעת מכל מעשה ומעשה שהוא עווה. כך לדוגמה, כאשר אנו מניחים תפילה, או מתעתפים ביצירת - הרי שישנו הצד המעשית של המצוה, אותו אנו עושים בפועל בשתי ידינו: אנו מניחים את התפילה, ומתעתפים ביצירת. בעשותנו את המעשים הללו - הרי שקיימנו את גוף המצוה, אולם עדין אין בכך די. המטרה הנעה הינה לسفוג אל קרבנו את ההשפעה הרוחנית שישנה למצות הללו, השפעה אשר אמרה לרום את נשמתנו, לעוד אותה ולשפר את אופיה ומידותיה!

ובכן, הפן הרוחני הזה שבמצות - הוא אשר נرمز לכארה במילה 'תלמוד', ועלינו אנו מבקשים: "ריבונו של עולם, אנא מך, תן לבינו להבין ולהשכיל, לשמע למדול וללמוד, לשמר ולעשות את המצוות, אולם באופן זהה שבו לא רק הצד המעשית יעשה כראוי לו - אלא גם הצד הרוחני!", כלומר: אנו מבקשים על כל דברי תלמוד תורהך, הן על הצד המעשית שבמצות - והן על הצד הרוחני אשר נועד ללמד אותנו, ולרומם את נשנו!

ובזה יבואր גם, מדוע ביקשו המלאכים שלא תנתן התורה לבני ישראל -بشر ודם, אלא תשאך בשמי מרים, עד שהורה הקב"ה למשה רבינו להחזיר להם תשובה, ומשה ריבינו הבבair להם כי המצוות אין מתאימות לצורם רוחניים

שכמאותם - אלא דווקא לבשר ודם שיש להם אב ואם, יש להם יצר טוב ויצר רע, וכן הלאה וכן הלאה (עיין שבת דף פ"ח, ע"ב).

ולכאורה יפלא, כלום לא הבינו המלאכים עצמם כי התורה מתאימה יותר לבשר ודם? כלום הם עצם לא הבחינו בכך שرك לבני אנוש ישנה האפשרות לקיים את מצוותיה? מה הייתה איפוא טענותם ותביעותם כלפי משה ובינו?

אכן מעתה נראה, כי אמנים וدائית ידעו המלאכים כבר מლכתהילה, כי הם לא יכולים לקיים את הצד המעשית שבמצוות התורה, באשר הם אינם בשר ודם ואין להם את הנזונות הנדרשים בכך לקיים את המצוות. אכן מайдן, סבورو המלאכים כי אין ראוי ליתן את התורה לבשר ודם - באשר לבני תמותה אין כל אפשרות לעמוד על העומק הרוחני שבכל מצווה מצוות התורה, ואין ראוי ליתן מותנה כה יקרת-ערך - למי שאינו יודע לאמוד את שווייה!

ומכאן, עליינו להסיק גם מסקנות מעשיות הנוגעות אלינו. שכן בדיקות כפי של מצוה מרוממת את מדרגתנו הרוחנית של האדם, וכל מעשה טוב מותיר את חותמו על נפשו - כך גם להיפך! כל מעשה שלילי שעושה האדם - מותיר רושם בנפשו, וגורם לה נזק בל' ישועה!

את פרשת 'דברים', הפותחת את 'משנה תורה' - קוראים אנו תמיד בשבת שלפני תשעה באב. בימים אלו - חשוב במיוחד המסר אשר מעביר לנו חומשי דברים, ספר 'משנה תורה', בעצם מהותו.

עלינו לזכור, כי לצד החובות ההלכתיות הספרטניות אשר מחויבים אנו בהן בימים אלו - עלינו להפניהם את המשמעות הרוחנית העומדת מאחורי הדברים, ולודא כי הפעולות החיצונית והגשמיות שאנו מבצעים - מותירות את רישומן על תחונתנו הפנימית, ומסייעות לנו להפניהם את תחונת האבל, את הכאב על אשר איבדנו בעונונתינו!

אם נעשה זאת - אין ספק בכך שציפיתנו לגאולה תהיה עמוקה יותר, תפילותינו תהיננה עמוקות יותר, ואיזי נזכה בודאי לבניין בית המקדש במהרה בימים אלו.

